

Sirküler Tarihi : 20.09.2007
Sirküler No : 2007/100

BİRİKİMLİ, BİRİKİMSİZ VE KARMA SİGORTA POLİÇELERİ UYARINCA ÖDENEN TAZMİNATLARDA VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ UYGULAMASI

(3 No.lu Veraset ve İntikal Vergisi Sirküleri)

31.08.2007 tarih ve 3 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Sirküleri ile birikimli, birikimsiz ve karma sigorta poliçelerinde sigortalının vefatı üzerine kanuni mirasçılara ve lehdarlara yapılacak ödemeler ile sigorta tazminatlarının veraset ve intikal vergisi karşısındaki durumuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Söz konusu Sirküler öncesinde uygulama, Maliye İdaresinin vermiş olduğu özelgeler ve yargı kararları doğrultusunda belirlenmekte idi. Maliye İdaresi, kişinin ölümü üzerine sahip olduğu sigorta poliçesinden lehdarlarına yapılacak ödemelerin Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu açısından nasıl bir işleme tabi tutulacağını, 47 yıl sonra ilk defa genel bir açıklamaya konu etmiştir.

Yapılan düzenlemeler aşağıda açıklanmış olup Sirküler metnine de ekte yer verilmiştir :

1. GENEL AÇIKLAMA:

Bilindiği gibi veraset ve intikal vergisinde vergiyi doğuran olay, prensip olarak, bir kişinin şahsi servetine dahil olan unsurların diğer bir kişinin mal varlığına karşılıksız olarak geçişidir. Bu geçiş ölüm (veya gaiplik) halinde medeni hukuk kuralları çerçevesinde veya hibe olarak borçlar hukuku çerçevesinde olabilir. Hangi şekilde gerçekleşirse gerçekleşsin vergiden söz edebilmek için intikalin (ivazsız) karşılıksız olması esastır.

Yine vergiden söz edebilmek için intikal eden servet unsurlarının VİVK nun 2/b maddesinde sayılan “*mal*” kavramına dahil olması yani intikale konu servet unsurunun mülkiyete konu olabilen menkul, gayrimenkul, hak veya alacak şeklinde olması ve istisna kapsamında olmaması gerekir.

Sigorta poliçelerinden mirasçılara veya mirasçı olmayan lehdarlara intikal eden alacak, bu tanım çerçevesinde prensip olarak veraset ve intikal vergisinin konusuna girmektedir. Nitekim 1 sıra no.lu VİVK Genel Tebliğinde;

“Bu arada ölüme bağlı tasarrufların bir nev'i olan hayat sigortaları ve bunların muhtelif nevileri olan (Cihaz, tahsil ve terbiye, % 10 iratlı gibi) sigortalar da «mal» mefhumuna girmekte ve binnetice vergiye tabi bulunmaktadır.” denilmek suretiyle sigorta poliçelerinden mirasçılara veya mirasçı olmayan lehdarlara yapılacak ödemelerin vergiye tabi olduğu belirlenmiştir.

Bununla birlikte kanun koyucu **VİVK'nun 2/d maddesinin parantez içi hükmüyle maddi ve manevi bir zarar mukabili verilen tazminatların ivazsız sayılmayacağını** belirlemiş ve böylece ortaya çıkan zararın telafisi ve kayıpların giderilmesi amacıyla yapılan bir takım ödemeleri ivazlı olduğu kabulüyle vergi dışı bırakmıştır. Buradaki tazminat ifadesi bir kişinin zarara uğraması sonucu bu zarara herhangi bir şekilde sebebiyet verenin zararı telafi edilmesi için SİGORTALININ KENDİSİNE ÖDEME YAPILMASI anlamında olup, haksız bir fiil ile gerek kasıt gerekse ihmal sonucu veya elde olmayan sebeplerle meydana gelen maddi ve manevi bir zarar karşılığı, zarar görene hükmen veya rızaen verilen para, mal veya temin olunan menfaat anlamındadır. Zarar, kişinin sahip olduğu servet unsurlarında oluşturulan kayıp ve hasarlar şeklinde maddi olabileceği gibi, kişinin insani duygularına verilen zarar şeklinde manevi olabilir. Örneğin bir kişinin motorlu aracı için kaza sebebiyle kasko poliçesine istinaden almış olduğu tazminat maddi, gazetede kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan bir haber sebebiyle yargı yoluyla almış olduğu tazminat ise manevi tazminata örnek verilebilir. Her iki tazminat da “*karşılıksız*” değildir ve bu sebeple veraset ve intikal vergisinin konusuna girmez.

Söz konusu parantez içi hükmün sigortalının mirasçısına veya gösterdiği lehdara yapılan ödemeleri kapsayıp kapsamadığı meselesi, ilişikteki 3 no.lu Sirkülerin konusunu oluşturmaktadır.

Bu açıklamalarımız çerçevesinde sigorta poliçeleri gereğince yapılan ödemelerin veraset ve intikal vergisi karşısındaki durumunu şu şekilde ifade edebiliriz.

2. SİGORTA POLİÇELERİ:

2.1. Vergileme İlkesi:

Şahıs sigortaları, bilindiği gibi, kaza ve sağlık sigortaları gibi şahsın prim ödeyerek kendisini poliçeye mevzu risklere karşı koruduğu “*birikimsiz*” sigorta kolları ile emekliliğinde toplu para veya maaş bağlanmasını amaçladığı “*birikimli*” sigorta kollarından oluşmaktadır.

İster birikimli ister birikimsiz olsun şahıs sigortalarında aslolan husus sigortanın sonuçlarından öncelikle kendisinin yararlanmayı amaçlaması diğer bir ifadeyle lehdarı olması yani riskin veya şartların gerçekleştiği anda sigorta şirketince yapılan ödemelerin kendisine yönelik olmasıdır. Bu türden ödemelerin maddi ve manevi zararların telafisini öngördüğü açıktır. Ancak sigortalının lehdar olmasına rağmen kendisinin vefatı halinde mirasçılara ödenen sigorta tazminatları, mirasçılar açısından maddi ve manevi zararın karşılığı olarak kabul edilmez. Bu sebeple alınan tazminat mirasçılar açısından terekeye dahil edilerek vergilenmesi gereken bir unsur haline gelir.

Örneğin kişinin tıbbi bir müdahale sonucunda sağlık sigortası kapsamında almış olduğu tazminat maddi (veya manevi) bir zararın karşılığıdır ve vergiye tabi değildir. Diğer taraftan bireysel emeklilik şirketine emekli olma gayesiyle prim yatırırken ölen kişinin mirasçılara ödenen sigorta tazminatı mirasçılar açısından karşılıksız bir intikal olarak vergiye tabidir. Çünkü mirasçılar açısından bu ödeme maddi veya manevi bir zararın karşılığı değil ölen kişiden kalan bir servet unsurudur.

Bununla birlikte kişi, kendisinin ölümünden sonra geride bıraktığı bazı kişilerin mahrum kalacakları geliri ve yaşam standardını devam ettirebilmek amacıyla kendisinin sağlığında hiçbir surette istifade edemeyeceği bir sigorta poliçesine taraf olabilir. Poliçe sahibi bu tür sigortalarda menfaatçi değildir ve riske bağlı tazminatın lehdarı tamamen poliçede belirtilen mirasçılar veya üçüncü kişilerdir. Böyle dahi olsa mirasçıların bu edinimi karşılıksızdır ve prensip olarak veraset ve intikal vergisine tabidir. Bununla birlikte geçmişte Maliye İdaresi bu türden poliçeler sebebiyle mirasçılara ödenen ölüm tazminatlarını “*manevi*” tazminat olarak niteleyerek vergi dışı kalması gerektiğini belirten özlükler vermiştir.

Bu defa İdare, 3 no.lu VİV Sirküleri ile şahıs sigorta poliçelerinden mirasçılara veya üçüncü kişilere ödenen tazminatlarda poliçenin cinsi, ölümün şekli ve lehdara göre farklı bir vergi uygulaması getirmiştir.

2.2. Birikimsiz Sigorta Poliçeleri:

3 sıra no.lu Veraset ve İntikal Vergisi Sirkülerinde birikimsiz sigorta poliçeleri açısından aşağıdaki ifadelerle yer verilmiştir:

“Hayat sigorta poliçesine istinaden sigortalının ecelen vefat etmesi sonucu mirasçılarına sigorta şirketince yapılan vefat tazminatı ödemelerinin, terekeye dahil edilerek veraset ve intikal vergisine tabi tutulması gerekir. Sigorta akdinde mirasçı olmayan üçüncü bir şahıs lehdar olarak gösterilmiş ise bu takdirde lehdara ödenecek miktarın tamamı ivazsız iktisap olarak vergiye tabi olacaktır.

Ferdi kaza kapsamında bulunan sigortalının kaza sonucu ölümü halinde, sigorta şirketince ödenen tazminat, sigortalının yokluğu nedeniyle yakınlarının uğrayacakları maddi zarar ve manevi ızdırabın sigorta sözleşmesine dayanılarak kısmen olsun tazmini ve telafisi amacını taşıdığından ödenecek sigorta tazminatının yukarıda belirtilen Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 2 nci maddesinin parantez içi hükmüne istinaden vergilendirilmemesi gerekir.

Ancak, ferdi kaza sigortası kapsamında bulunan sigortalının üçüncü kişi lehine sigorta sözleşmesi yapması veya böyle bir kişiyi sonradan lehdar tayin etmesi durumunda, sigortalı kişinin kaza sonucu ölümü üzerine sigorta şirketince mirasçı olmayan üçüncü kişiye ödenecek vefat tazminatı maddi ve manevi bir tazminat olarak kabul edilemeyeceğinden, ödenecek miktar ivazsız bir iktisap olarak veraset ve intikal vergisine tabi tutulacaktır.”

Bu düzenleme tablo haline getirilerek daha kolay ifade edilebilir:

	Birikimsiz Hayat Sigorta Poliçeleri		Birikimsiz Ferdi Kaza Sigorta Poliçeleri	
	Ölüm Şekli		Ölüm Şekli	
Lehdar	Ecel	Kaza	Ecel	Kaza
Mirasçı	Vergi Var	Vergi Var	Vergi Var	Vergi Yok
Üçüncü Kişi	Vergi Var *	Vergi Var *	Vergi Var *	Vergi Var *

(*) Hayat ve Ferdi kaza poliçelerinde poliçe lehdarının üçüncü kişi olması halinde mirasçı olmayan bu kişinin ediniminin ivazsız iktisap olarak değerlendirilmek suretiyle vergilendirileceği belirtilmiştir. Bilindiği gibi miras yoluyla intikallerde düşük, hibe şeklinde intikallerde ise yüksek oranlı bir vergi tarife yapısı söz konusudur.

Bizim Görüşümüz:

- Sirkülerde hayat sigorta poliçesi olan bir kişinin **“eceliyle” ölmesi halinde varislerine** yapılacak ödemelerin **vergi kapsamına girdiği** bir sonraki paragrafta da ferdi kaza kapsamında olan kişinin **kaza sonucu ölümü halinde varislerine** ödenecek tazminatın **“sigortalının yokluğu nedeniyle yakınlarının uğrayacakları maddi zarar ve manevi ızdırabın sigorta sözleşmesine dayanılarak kısmen olsun tazmini ve telafisi amacını taşıdığından”** bahisle vergi dışı olduğu belirtilmiştir.

Öncelikle vergileme kararının bu şekilde Sirküler ile yapılması Verginin Kanuniliği ilkesine aykırıdır. Kanunda bu konuda ne açık bir vergileme hükmü ne de açık bir istisna hükmü mevcuttur. Şayet sigorta poliçelerinden mirasçılara veya üçüncü şahıslara ödenen tazminatların vergilenmesi isteniyor ise Kanun Koyucu tarafından bunun açık bir ifadeyle Kanun metnine işlenmesi en doğru yoldur. Tersine bu türden edinimlerin vergilenmesi arzu edilmiyor ise, bu defa istisna hükümleri içinde ölüm sebebiyle alınan şahıs sigorta tazminatlarına yer verilmesi gerekir.

2.3. Birikimli Sigorta Poliçeleri:

Birikimli sigorta poliçeleri açısından daha önce de belirttiğimiz gibi poliçe lehdarının kişinin kendisi olması sebebiyle hak ve menfaatlerinden öncelikle kendisi yararlanacak iken ölümü sebebiyle mirasçılarının veya üçüncü şahıslarının bu tür bir edinime kavuşması karşılıksız intikaldir ve vergiye tabidir. Şayet lehdar mirasçı ise veraset yoluyla, değilse ivazsız intikal yoluyla edinimlere ilişkin tarifeyle vergilenir. Elbette menkul sermaye iradına ilişkin stopaj söz konusu ise bu tevkifat yapıldıktan sonra (3 no.lu Gelir Vergisi Sirkülerine bkz.) kalan kısım vergiye konu olur.

Lehdar	Birikimli Hayat Sigorta Poliçeleri	
	Ölüm Şekli	
	Ecel	Kaza
Mirasçı	Var	Var
Üçüncü Kişi	Var (Hibe tarifesi)	Var (Hibe tarifesi)

2.4. Karma Sigorta Poliçeleri:

Karma sigorta poliçeleri yani ölüm, maluliyet ve benzer risklere karşı yapılan riziko teminatları ile birikimli teminatların aynı poliçede gösterilmesi halinde, sigortalının ölümü halinde birikimli kısım için vergi aranacak, birikimsiz kısım için yukarıda ifade edildiği gibi hayat sigorta poliçelerinde ecel ile ölüm halinde vergi aranacak, ferdi kaza kapsamında kaza sonucu ölüm halinde ve tazminat mirasçılara ödenmiş ise vergi söz konusu olmayacaktır.

3. VERGİYE MUKABİL ALINACAK TEMİNAT:

Bir vergi güvenlik müessesesi olan Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun 17 nci maddesinin metni, örneği ekli 3 no.lu Sirkülerde yer almaktadır.

Buradaki hükme göre sigorta şirketleri poliçe sahibinin ölümü halinde mirasçılara veya üçüncü kişilere bir bedel ödemediği önce vergi dairesinden alınmış bir tasdikname talep etmek zorundadırlar. Buradaki "*tasdikname*" nin nasıl bir belge olduğu hususunda herhangi bir açıklama yoktur. Uygulamada bu belge, ilişiksizlik belgesi anlamına gelen ve vergi dairesince vergisel açıdan herhangi bir sakınca olmadığını bildiren bir yazı şeklindedir. Şayet bu yazı ibraz edilmezse sigorta şirketleri istihkak sahiplerinden veraset yoluyla intikallerde %5 diğer intikallerde %15 oranında tevkifat yapılmaktadır. Bu tevkifat, en geç bir hafta içinde ilgili mal sandığına yatırılmak zorundadır. Buradaki "*mal sandığı*" ifadesi, ilgili vergi dairesi anlamındadır. Yani tevkifat, sigorta şirketi tarafından, bölgeye bakan ilgili veraset ve intikal vergi dairesine yatırılır. Tevkifatın yatırılması dışında ayrıca vergi dairesine durum bir yazı ile bildirilir.

Bu tevkifat yapılırken Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun 4 üncü maddesinde yazılı istisnalar, tevkifat yapacak olanlar tarafından resen dikkate alınamaz. Başka bir anlatımla 17 nci maddede sayılanlar, istihkak sahibine tanınmış olan istisna hakkını göz ardı ederek bu maddedeki oranlar üzerinden tevkifat yaparlar. Hak sahipleri istisnanın dikkate alınabilmesi için vergi dairesinden tasdikname almalıdırlar. Bu tasdikname (vergi dairesince) verilirken alınması gereken vergiler, istisnalar da dikkate alınarak tespit edilmektedir. Kaldı ki tasdikname tevkifatı bütünüyle önlemektedir.

Saygılarımızla,

DENET Yönetim Danışmanlığı
Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş.

**“T.C.
MALİYE BAKANLIĞI
Gelir İdaresi Başkanlığı**

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu Sirküleri/3

Konusu : Birikimli, birikimsiz ve karma sigorta poliçelerinde sigortalının vefatı üzerine kanuni mirasçılara ve lehdarlara yapılacak ödemeler ile sigorta tazminatlarının veraset ve intikal vergisi karşısındaki durumu

Tarih : 31.08.2007

Sayısı : Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu-3/2007-1

İlgili Olduğu

Maddeler : Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu madde 1, 2 ve 17

1. Giriş:

Birikimli, birikimsiz ve karma sigorta poliçeleri kapsamında sigortalının ölümü üzerine kanuni mirasçılara veya poliçe lehdarlarına yapılacak ödemelerle Veraset ve İntikal Vergisi Kanunun 17 nci maddesi kapsamındaki sigorta tazminatlarının veraset ve intikal vergisi yönünden nasıl değerlendirileceği hususu bu sirkülerin konusunu oluşturmaktadır.

Öte yandan, konuya ilişkin olarak daha önce açıklamaların bulunduğu 59 numaralı Gelir Vergisi Sirkülerinin 4. bölümünde yer alan karma poliçelere ilişkin ödemelerin veraset ve intikal vergisine yönelik uygulaması bu sirkülerle aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

2. Yasal Düzenleme:

7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 1 inci maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye'de bulunan malların veraset yoluyla veya herhangi bir suretle olursa olsun ivazsız bir şekilde bir şahıstan diğer şahsa intikalinin veraset ve intikal vergisine tabi olduğu; Kanunun 2 nci maddesinin (c) bendinde "veraset" tabirinin miras vasiyet ve miras mukavelesi gibi ölüme bağlı tasarrufları, (d) bendinde de, "ivazsız intikal" tabirinin, hibe yoluyla veya herhangi bir tarzda olan ivazsız iktisapları ifade ettiği, bu bendin parantez içi hükmünde de maddi ve manevi bir zarar karşılığı verilen tazminatların ivazsız sayılmayacağı hükme bağlanmıştır.

Diğer taraftan, Kanunun 17 nci maddesinde;

"Amme idare ve müesseseleri, bankalar, bankerler, kasa kiralayanlar, sigorta şirketleri, sair şirket ve müesseseler, mahkemeler ve icra daireleri istihkak sahiplerine bu verginin mevzuuna giren herhangi bir muamele dolayısıyla para ve senet verebilmek için evvelemirde verginin ödenmiş olduğuna dair vergi dairesinden verilmiş bir tasdikname talebederler.

Tasdikname ibraz etmeyen hak sahiplerinin istihkaklarından, veraset yoluyla intikallerde yüzde beş, ivazsız intikallerde yüzde onbeş oranında vergi karşılığı olarak tevkifat yaptıktan sonra, bakiyesini verebilirler. Tevkifatı yapanlar, tevkif ettikleri parayı en geç bir hafta içinde bulundukları yerin mal sandığına yatırmaya ve keyfiyeti bağlı bulundukları vergi dairesine yazı ile bildirmeye mecburdurlar.

Tevkifat yapmadan para ve senet verenlerle tevkif ettikleri parayı yukarıda belirtilen süre içinde mal sandığına yatırmayanlardan (Hakimler hariç), tevkif etmeye ve yatırmaya mecbur oldukları paralar Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı tatbik edilerek tahsil edilir. Tevkifatı yapan ilgili kuruluşların, bu görevleri süresinde yerine getirmeyen sorumlularından, tevkif etmeye ve yatırmaya mecbur oldukları paraların %10'u oranında ayrıca ceza tahsil olunur."

hükmü yer almaktadır.

Buna göre, birikimli, birikimsiz ve karma sigorta poliçeleri kapsamında yapılan ödemelerle Kanunun 17 nci maddesi kapsamındaki sigorta tazminatlarına ilişkin olarak Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun uygulaması açısından aşağıdaki açıklamalar doğrultusunda işlem yapılması gerekmektedir.

3. Birikimsiz Sigorta Poliçesi Uygulaması:

Hayat sigorta poliçesine istinaden sigortalının ecelen vefat etmesi sonucu mirasçılarının sigorta şirketince yapılan vefat tazminatı ödemelerinin, terekeye dahil edilerek veraset ve intikal vergisine tabi tutulması gerekir. Sigorta akdinde mirasçı olmayan üçüncü bir şahıs lehdar olarak gösterilmiş ise bu takdirde lehdera ödenecek miktarın tamamı ivazsız iktisap olarak vergiye tabi olacaktır.

Ferdi kaza kapsamında bulunan sigortalının kaza sonucu ölümü halinde, sigorta şirketince ödenen tazminat, sigortalının yokluğu nedeniyle yakınlarının uğrayacakları maddi zarar ve manevi ızdırabın sigorta sözleşmesine dayanılarak kısmen olsun tazmini ve telafisi amacını taşıdığından ödenecek sigorta tazminatının yukarıda belirtilen Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 2 nci maddesinin parantez içi hükmüne istinaden vergilendirilmemesi gerekir.

Ancak, ferdi kaza sigortası kapsamında bulunan sigortalının üçüncü kişi lehine sigorta sözleşmesi yapması veya böyle bir kişiyi sonradan lehdar tayin etmesi durumunda, sigortalı kişinin kaza sonucu ölümü üzerine sigorta şirketince mirasçı olmayan üçüncü kişiye ödenecek vefat tazminatı maddi ve manevi bir tazminat olarak kabul edilemeyeceğinden, ödenecek miktar ivazsız bir iktisap olarak veraset ve intikal vergisine tabi tutulacaktır.

4. Birikimli Sigorta Poliçesi Uygulaması:

Bireysel emeklilik sözleşmeleri ve hayat sigorta poliçelerine istinaden sigortalının ecelen veya kazaen vefat etmesi sonucu sigorta şirketince;

- Mirasçılara ödenen birikim tutarının terekeye dahil edilerek,*
- Sigortalının mirasçı olmayan üçüncü kişiyi lehdar tayin etmesi halinde, poliçe lehdarına ödenecek birikim tutarının ivazsız iktisap olarak,*

(Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesi kapsamında menkul sermaye iradı olarak vergilendirildikten sonra) veraset ve intikal vergisine tabi tutulması gerekmektedir.

5. Karma Sigorta Poliçesi Uygulaması:

Ölüm, maluliyet ve benzer risklere karşı yapılan riziko teminatları ile birikimli teminatların aynı poliçede gösterilmesi halinde sigorta şirketince yapılan ödemelerin;

- Birikimsiz kısmına isabet eden tutarının (3) numaralı bölümde,*
- Birikimli kısmına isabet eden tutarının ise (4) numaralı bölümde,*

yapılan açıklamalar çerçevesinde vergilendirilmesi gerekmektedir.

6. Vergiye Mukabil Alınacak Teminat:

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 17 nci maddesinde yer alan ve 2 nci bölümde belirtilen hüküm uyarınca, sigorta şirketleri, hak sahiplerine vergiye tabi bir ödemede bulunmadan önce verginin ödendiğine ilişkin tasdikname isteyecekler, tasdikname ibraz etmeyen mirasçıların istihkaklarından yüzde beş, ivazsız intikallerde ise yüzde onbeş oranında tevkifat yaptıktan sonra ödemede bulunabileceklerdir. Dolayısıyla sigorta şirketleri, vergi ilişkisi kesilmeden yapılan ödemeler üzerinden tevkifat yapmak ve tevkif ettikleri vergileri ilgili vergi dairesine ödemekle yükümlü bulunmaktadır. Aksi takdirde Kanunda belirtilen cezanın uygulanacağı tabiidir.”